

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 396/2021-32

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľiek [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpených advokátkou [REDACTED], [REDACTED], proti postupu Okresného súdu Nitra v konaní sp. zn. 7C/114/2012 a postupu Krajského súdu v Nitre v konaní sp. zn. 8Co/95/2018 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Nitra v konaní sp. zn. 7C/114/2012 a postupom Krajského súdu v Nitre v konaní sp. zn. 8Co/95/2018 **bolo porušené** základné právo sťažovateľiek na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Nitra **p r i k a z u j e** v konaní sp. zn. 7C/114/2012 konať bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľkám **p r i z n á v a** finančné zadosťučinenie každej z nich po **800 eur**, ktoré im **je** Okresný súd Nitra **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Sťažovateľkám **p r i z n á v a** finančné zadosťučinenie každej z nich po **500 eur**, ktoré im **je** Krajský súd v Nitre **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Okresný súd Nitra **je p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľkám trovy konania **543,51 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyňi sťažovateľiek do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
6. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľiek a skutkový stav veci

1. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 396/2021 z 29. júna 2021 prijal na ďalšie konanie v celom rozsahu ústavnú sťažnosť sťažovateľiek doručenú ústavnému súdu 15. júna 2021, v ktorej sa domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Tiež navrhujú priznať každej z nich primerané finančné zadost'učinenie po 1 000 eur od každého súdu a náhradu trov konania.

2. Žalobca [REDAKOVANÉ] sa žalobou podanou na okresnom súde 14. augusta 2012 domáha proti sťažovateľkám zaplata 16 000 eur s prísl. z dôvodu jeho investícií do nehnuteľnosti v období, keď so sťažovateľkou v 1. rade žil v družskom pomere. Okresný súd po viacerých pojednávaniach, po viac ako dvojročnom zabezpečovaní znaleckého posudku rozsudkom z 20. novembra 2017 konanie v časti úhrady sumy 2 168,50 eur zastavil a vo zvyšnej časti žalobu zamietol. Krajský súd uznesením z 28. mája 2020 zrušil rozsudok okresného súdu v zamietajúcej časti a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie. Jedným z posledných úkonov okresný súd nariadil pojednávanie na 9. september 2021.

II.

Argumentácia sťažovateľiek

3. Sťažovateľky argumentujú predovšetkým opakovaným odročovaním, zdĺhavým dodávaním znaleckého posudku, dvojročným odvolacím konaním s výsledkom zrušenia prvostupňového rozsudku a celkovo viac ako deväťročným súdnym konaním. Sťažovateľky tvrdia, že plynutím času došlo k zhoršeniu ich právneho postavenia.

III.

Vyjadrenie okresného súdu, vyjadrenie krajského súdu a replika sťažovateľiek

4. Okresný súd vo svojom vyjadrení dĺžku konania ospravedlňoval päťnásobnou zmenou sudkýň, nevhodnosťou pracovných podmienok pre zamestnancov na súde v horúčavách a bez klimatizácie, nevyhotovením znaleckých posudkov včas a nadmerným nápadom a zaťaženosťou sudcov a administratívneho aparátu. Sťažovateľkám vytkol skreslené údaje a podiel na celkovej dĺžke konania. V závere uviedol, že okresný súd vo veci priebežne koná.

5. Krajský súd vo svojom vyjadrení uviedol, že na dĺžku odvolacieho konania mala vplyv nadmerná pracovná zaťaženosť sudcov v rokoch 2018 a 2019. Podľa jeho názoru dĺžka konania na odvolacom súde nevykazuje relevantné ústavne nedostatky.

6. Sťažovateľky vo svojej replike uviedli, že v ústavnej sťažnosti uviedli skutočné informácie o priebehu konania na okresnom súde. Tiež sú toho názoru, že prietahy v konaní pretrvávajú, a preto žiadajú priznať aj primerané finančné zadost'učinenie. Uviedli tiež, že v plnom rozsahu trvajú na podanej ústavnej sťažnosti.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

7. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, v obsahu ktorých nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03), je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. K odstráneniu tohto stavu dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04). Porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov sa skúma aj s ohľadom na okolnosti prípadu z pohľadu (i) právnej a faktickej zložitosti veci, (ii) správania účastníka a (iii) postupu súdu (I. ÚS 41/02). Okrem toho sa prihliada aj na význam sporu pre sťažovateľky (II. ÚS 32/02, III. ÚS 111/2021).

8. Posúdenie právnej zložitosti veci nie je dané samo osebe predmetom konania ani frekvenciou toho-ktorého typu konania, ale vždy skutkovými a právnymi okolnosťami konkrétnej prejednávanej veci. Spor o investície do nehnuteľnosti môže, no nemusí byť z hľadiska zložitosti vybavenia veci jednoduchým súdnym konaním, a to najmä z pohľadu skutkovej stránky veci. Vyšší počet investícií a skúmanie ich rozsahu a hodnoty si v prípade sporu vyžaduje náročnejšie dokazovanie a spravidla, ako to bolo aj v preskúmvanej veci, je spojené so zadovážovaním odborných, najmä znaleckých posudkov. Z judikatúry ústavného súdu vyplýva, že konanie, ktoré si na posúdenie skutočností vyžaduje ustanovenie znalca s osobitnými odbornými znalosťami, resp. spoluprácu znalca s inými odborníkmi – konzultantmi, sa radí medzi zložitejšie právne veci (IV. ÚS 28/05).

9. V správaní sťažovateľiek ako žalovaných ústavný súd nezistil okolnosti, ktoré by boli podstatné z hľadiska ich negatívneho dopadu na včasnosť vybavenia veci.

10. Pri vyhodnocovaní ďalšieho kritéria ústavný súd konštatuje samotným okresným súdom uznanú námietku, že sa nekonalo plynulo. Vec nie je od podania návrhu (14. augusta 2012) do podania ústavnej sťažnosti (15. júna 2021) právoplatne skončená. Celková doba konania trvá osem rokov a desať mesiacov, čo predstavuje ústavne neakceptovateľnú dobu. Vzhľadom na celkovú dĺžku konania ústavný súd posudzoval konanie ako celok. Ak nečinnosť súdu charakterizuje konanie ako celok, nemá význam hodnotiť sporadické úkony súdu (II. ÚS 200/05, I. ÚS 398/08, IV. ÚS 60/09, I. ÚS 76/09, I. ÚS 289/2010). Takáto zdĺhavosť konania totiž v princípe predlžuje stav právnej neistoty dotknutej osoby do tej miery, že sa jej právo na súdnu ochranu stáva iluzórnym, a teda ho ohrozuje vo svojej podstate (I. ÚS 66/03, I. ÚS 73/06).

11. Napriek celkovo neprimeranej dĺžke konania ústavný súd poukazuje na vybrané postupy súdov. K neprimeranej dĺžke konania prispelo nepochybne opakované odročenie pojednávania, opakovaná zmena zákonného sudcu (päťkrát), personálna poddimenzovanosť a zaťaženosť sudcov a administratívneho aparátu. K týmto aspektom veci ústavný súd poukazuje na svoju dlhodobú judikatúru, podľa ktorej prípadné systémové nedostatky pri správe súdnictva bez ohľadu na to, ktorý zo štátnych orgánov za ne zodpovedá, nemôžu byť dôvodom neuznania základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a nezbavujú Slovenskú republiku zodpovednosti za prietahy (II. ÚS 481/2017, III. ÚS 111/2021). Zmyslom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov nie je pomenovanie príčin prietáhov v konaní

alebo vyvodenie zodpovednosti vo vzťahu k stranám, ich advokátom, sudcom, súdnej administratíve, predsedom súdov či k rezortnému ministerstvu (III. ÚS 103/2021).

12. Z chronológie úkonov súdu vyplýva neakceptovateľná viac ako dvojročná doba zabezpečovania znaleckého posudku. Okresný súd uznesením z 1. októbra 2014 ustanovil v konaní znalca z odboru stavebníctva. Aj napriek opakovaným výzvam (5. mája 2015, 15. júna 2015, 1. júna 2016, 15. apríla 2016, 10. mája 2016, 4. októbra 2016 a 3. marca 2017) a opakovaným udeleným poriadkovým pokutám znalcovi z 28. júla 2015 vo výške 200 eur a 9. novembra 2015 vo výške 350 eur nebol znalecký posudok vypracovaný včas. Znalecký posudok bol okresnému súdu predložený až 16. júna 2017. Opatrenia okresného súdu vo vzťahu k nečinnosti znalca sú zrejmé, no z hľadiska uplatnených práv málo významné. Ústavný súd už vyslovil, že všeobecný súd v rozsahu svojej právomoci nesie zodpovednosť aj za zabezpečenie efektívneho postupu znalca pri vypracovaní znaleckého posudku (III. ÚS 111/01, III. ÚS 56/02).

13. Ústavný súd ďalej judikoval, že neoddeliteľnou súčasťou postupu súdnictva vo veci je aj prenesenie zodpovednosti za prieťahy v konaní, a preto v tomto zmysle je potrebné hodnotiť napadnuté konanie ako celok (II. ÚS 251/2011). Okresnému súdu treba uznať, že nezanedbateľný časový úsek dopadá na proces pred odvolacím súdom. Ak však jeho výsledkom bolo zrušenie rozsudku pre neúplné dokazovanie, podiel okresného súdu na takomto výsledku je neprehliadnuteľný a pripisuje sa mu nesústredenosť, a teda relevancia na účely posúdenia referenčných noriem.

14. Ústavný súd posudzoval aj postup krajského súdu. Z chronológie úkonov vyplýva, že pri prvom pokuse doručovania odvolania na krajský súd 8. marca 2018 bol spisový materiál z krajského súdu vrátený z dôvodu, že okresný súd nezaslal vyjadrenie žalobcu sťažovateľkám na vyjadrenie. Následne sa spisový materiál v období od 6. apríla 2018 do 11. augusta 2020 nachádzal na krajskom súde. Krajský súd z dôvodu doplnenia dokazovania zrušil rozsudok okresného súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Z rozhodovacej činnosti ústavného súdu (III. ÚS 421/2017, III. ÚS 106/2018) vyplýva, že ústavne akceptovateľná doba odvolacieho konania je jeden rok. V prípade sťažovateľiek krajský súd rozhodoval v trvaní dvoch rokov a štyroch mesiacov. Podľa názoru ústavného súdu krajský súd prispel k celkovej dĺžke konania. Ústavný súd reflektuje na závažné argumenty krajského súdu o nadmernom zaťažení sudcov, z pohľadu uplatnených práv však ústavný súd už konštatoval, že by systémové problémy výkonu súdnictva nemali mať významnejší argumentačný potenciál (porov. bod 17).

15. Ústavný súd vzhľadom na okolnosti veci deklaroval porušenie uplatnených práv zo strany všeobecných súdov s vyšším podielom okresného súdu na tomto nepriaznivom stave veci.

V.

Primerané finančné zadosťučinenie a náhrada trov konania

16. Z vyjadrenia okresného súdu je zrejmé, že vo veci sa stále koná. Vo veci je nariadený termín pojednávania na 9. september 2021. Ústavný súd preto uložil príkaz okresnému súdu vo veci konať (čl. 127 ods. 2 ústavy). Ústavný súd poznamenáva, že prípad nie je uzavretý, pokiaľ

nebude rozhodnuté o všetkých zložkách návrhu (rozsudok ESĽP z 28. júna 2016 vo veci Čičmanec proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 65302/11).

17. Sťažovateľky sa domáhali aj primeraného finančného zadosťučinenia, každá po 1 000 eur od každého zo súdov, spolu 4 000 eur. Cieľom tohto inštitútu je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany (IV. ÚS 210/04, IV. ÚS 132/2012). Ústavný súd pri rozhodovaní o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia zohľadnil dĺžku konania, predmet sporu, význam sporu pre sťažovateľky, ktoré sú žalované (rozsudok ESĽP zo 16. decembra 2003 vo veci Záborský a Šmáriková proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 58172/00), aktivitu sťažovateľiek a postup súdu. Z rozhodovacej činnosti ESĽP vyplýva, že spravodlivé finančné zadosťučinenie priznáva podľa čl. 41 dohovoru so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu (III. ÚS 204/2010). S ohľadom na tieto skutočnosti bolo sťažovateľkám podľa čl. 127 ods. 3 ústavy priznané primerané finančné zadosťučinenie každej z nich po 500 eur voči krajskému súdu a po 800 eur voči okresnému súdu. Ústavný súd tiež prihliadol na to, že deklarovanie porušenia základných práv, príkaz konať, ako aj náhrada trov konania implicitne zahŕňajú aj satisfakčný prvok (I. ÚS 70/2012, I. ÚS 257/08).

18. Sťažovateľky majú nárok na náhradu trov právneho zastúpenia za 3 úkony právnej služby vykonané v roku 2021 (prevzatie, príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti a repliky) v sume trikrát po 181,17 eur, režijný paušál v sume trikrát po 10,87 eur. Celková hodnota náhrady trov právneho zastúpenia tak predstavuje sumu 576,12 eur (§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov) a ústavný súd ich náhradou zaťažil okresný súd s vyšším podielom na zistenom stave veci.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 26. augusta 2021

Robert Šorl
predseda senátu